

I.B. УГРИМОВА, ст. викладач, НТУ „ХПІ”, Харків

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ КОНТРОЛІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В статті розглянуто поняття контролінгу, визначено його предмет, час та причини появи цього поняття; відмінність від поняття „контроль” та показано видіння цього поняття автором.

В статье рассмотрено понятие контролинга, определен его предмет, время и причины появления этого понятия, отличие от понятия «контроль» и показано видение этого понятия автором.

The article considers the concept of controlling, defined its subject matter, time and the causes of this concept, unlike the notion of "control" and shown a vision of this concept by the author.

Функціонуючи в умовах ринкової економіки, що передбачає зміну цілей і завдань підприємства, законодавчих умов і зовнішнього середовища – на зміну централізованому приходить стратегічне управління на підприємстві. Новий механізм управління вимагає нових підходів. Одним з нових механізмів можна вважати контролінг [1].

Виникнення концепції контролінгу обумовлено особливостями розвитку економіки промислово розвинених країн в 80-90-і роки ХХ ст. Існуючі методи управління виявилися недостатніми або непридатними для забезпечення ефективності функціонування підприємств на заданому рівні, підтримки конкурентоспроможності виробленої продукції й подолання кризових явищ із мінімальними втратами.

Однією з основних причин зародження й розвитку концепції контролінгу послужила потреба в системній інтеграції різних аспектів управління бізнес-процесами.

Предметом вивчення контролінгу являється процес управління підприємством, що включає в себе визначення цілей, формування стратегії, розробку стратегічних і оперативних планів і бюджетів, моніторинг поточних подій, контроль і аналіз відхилень фактичних результатів від намічених цілей.

Постановка проблеми. На етапі зародження даної концепції під контролінгом розумілася сукупність завдань у сфері обліку й фінансів. Через деякий час популярність контролінгу стала рости, і його поняття трохи розширилося, тому що до функцій контролінгу стали прираховувати фінансовий контроль і оптимізацію використання фінансових коштів і джерел [3].

У німецькому виданні «Економічний словник підприємства» поняття контролінгу визначене як «концепція інформації й управління». Найбільш повно система контролінгу була вперше описана й застосована в США, тому термін контролер-керівник служби контролінгу походить від англійського «controlling».

У загальному значенні слова, контролінг – це система керування обліково-аналітичними фахівцями. А також це концепція, спрямована на ліквідацію вузьких місць і орієнтована на майбутнє відповідно до поставлених цілей і задач одержання певних результатів.

Слово «контролінг» асоціюється із словом «контроль», але це відмінне й навіть протилежне за змістом поняття.

Контроль спрямований у минуле, на з'ясування помилок і прорахунків, а контролінг – це управління майбутнім для забезпечення тривалого функціонування підприємства і його структурних одиниць.

Система контролінгу прагне так управляти процесом поточного аналізу планових і фактичних показників, щоб виключити помилки й відхилення як у сьогодні, так і в майбутньому. Звідси призначення контролінгу – попередження виникнення кризових ситуацій. Помилки й проблеми, що виникають при аналізі ситуації усередині організації, переплітаються, якщо їх вчасно не виправити, з помилками в оцінці майбутніх умов навколишнього середовища. Інакше кажучи, необхідно передбачити, щоб прийняте рішення не ґрунтувалося на помилкових передумовах, а це особливо важливо, коли прийняте рішення сполучене з більшим ризиком.

У діяльності фірми контролінг – це цілісна концепція керування підприємством, спрямована на виявлення шансів і ризиків, пов'язаних з одержанням прибутку.

Основні причини появи на сучасних підприємствах такого нового напрямку обліково-економічної роботи як контролінг:

1. Нестабільність як зовнішніх (інтернаціоналізація економічного життя, загострення конкуренції на внутрішніх і світових ринках і т.д.), так і внутрішніх (обсяги виробництва, заборгованості по заробітній платі, пошук надійних парт-

нерів і постачальників) факторів висувають додаткові вимоги до системи керування підприємством.

2. Необхідність пошуку усе більш нових і досконалих систем керування, що забезпечують гнучкість і надійність функціонування підприємства. А це, у свою чергу, передбачає виробіток механізмів координації усередині системи керування.

3. Істотні зміни в організації й методології системи інформаційного забезпечення.

4. Відсутність коментарів різних варіантів управлінських рішень.

Висновки. Функціонування системи контролінгу як концепції інформації й управління вимагає уточнення її формулювання, визначення мети й функцій даної системи [2]. В той же час, найбільш узагальнене й часто використовуване визначення терміна контролінгу формулюється як система керування процесом досягнення кінцевих цілей і результатів діяльності виробничо-господарських систем.

Контролінг – нове явище в теорії й практиці сучасного управління, що виникло на стику економічного аналізу, планування, управлінського обліку й менеджменту [3].

Контролінг – це не тільки контроль витрат і рентабельності випуску й реалізації окремих продуктів і послуг, але й забезпечення досягнення поставленої підприємством мети, як правило – одержання максимального прибутку.

Поняття контролінгу в зарубіжній літературі розкрито досить широко й різноманітно. Наприклад, Мескон М. і Хедоурі Ф. вважають контролінг процесом, що забезпечує досягнення організацією поставлених цілей.

У вітчизняній літературі найчастіше контролінг визначають як систему обліку й контролю на підприємстві, однак, це занадто спрощене поняття.

Автор даної статті пропонує дати наступне визначення контролінгу: «Контролінг – це цілосна концепція управління підприємством, яка направлена на виявлення можливостей та ризиків, пов'язаних з отриманням прибутку і попередженням виникнення кризових явищ на підприємстві».

Список літератури: 1. http://mcc.cima.ru/controlling_conference_1.php. 2. *Петренко С.Н.* Контроллинг: Учебное пособие.-К.: Ника-центр, Ольга, 2004.-328 с. 3. *Егоров П.В., Смирнова Л.Д.* Механизм гибкого контроллинга в управлении производственно-хозяйственными системами: Монография. – Донецк:

ООО „Юго-Восток, Лтд”, 2007. – 166 с. 4. *Майэр Э.* Контроллинг как система мышления и управления.- М.: ФиС, 1992. – 208 с. 5. *Хан Д.* Планирование и контроль: концепция контроллинга.-М.: ФиС, 1997. 6. *Дайте А.* Практика контроллинга.-М.: ФиС, 2001.-136 с. 7. *Фольмут Х.Й.* Инструменты контроля от А до Я: пер. с нем. –М.: Финансы и статистика, 1998. – 288 с. 8. *Сухарева Л.А., Петренко С.Н.* Контроллинг – основа управления бизнесом. – К.Эльга, Ника-Центр, 2002.-208с. 9. *Р.Манн, Э.Майер* Контроллинг для начинающих. // Пер. с нем. Ю.Г. Жукова / под ред. Д.э.н. В.Б. Ивашкевича.- 2е изд., перераб. и допол. – М.: Финансы и статистика, 1995.-304с. 10. Контроллинг как инструмент управления предприятием / под ред. Данилочкиной Н.Г.-М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 279 с. 11. *Бажан І.І.* Контролінг: навч.-метод. посібник .-Донецьк: Юго-Восток, 2006. – 210 с. 12. *Попова Л.В.* Контроллинг: Учебное пособие, М.: Дело и сервис, 2003. – 191с. 13. *Пушкар М.С.* Контролінг: питання теорії та організація контролю. Тернопіль: Терноп. Академія народного господарства, 1997. – 143 с.